

Кпъован Н.В.

Миколаївський комплекс Національного університету «Одеська юридична академія», старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ І КРИМІНОЛОГІЧНИХ ФУНКЦІЙ РЕЖИМУ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Належна організація та ресурсне забезпечення кримінально-виконавчих і кримінологічних функцій режиму в місцях позбавлення волі не просто підвищить ефективність діяльності персоналу установи та інших суб'єктів, що беруть участь у виправленні і ресоціалізації засуджених, але й перетворить її в упорядковану, комплексну, систематичну, науково обґрунтовану та таку, що відповідає реальному стану злочинності та сучасному соціально-економічному розвитку держави і суспільства.

Проблемами інформаційно-аналітичного забезпечення запобіжної діяльності переймалися такі вчені, як Г. Дарнопих, О. Кальман, Н. Кондрашков, В. Климчук, П. Коляда, В. Максимов, С. Трофимов, П. Хавронюк та інші.

Метою дослідження є характеристика інформаційно-аналітичного забезпечення кримінально-виконавчих і кримінологічних функцій режиму в місцях позбавлення волі та оцінка його сучасного стану.

Інформаційно-аналітичне забезпечення функцій режиму в місцях позбавлення волі полягає в наданні персоналу місць позбавлення волі та іншим суб'єктам, які беруть участь у виправленні і ресоціалізації ув'язнених засуджених і звільнених з місць позбавлення волі, доброякісної статистичної інформації про стан, рівень, структуру пенітенціарної злочинності та рецидивні прояви звільнених в кожному регіоні, динаміку їх рецидивного прояву, наразі протягом першого року після звільнення, кримінологічно значущі особливості їх особистісних характеристик. Безперечно, такі заходи мають включати створення узгодженої внутрішньої та у відповідності з міжнародними вимогами системи кількісно-якісних показників про стан злочинності та стан протидії і запобігання злочинності в Україні; функціонування єдиної міжвідомчої системи інформування про злочини та їх детермінанти, бази нормативної, управлінської, аналітичної, науково-методичної, довідкової та іншої інформації, а також налагодження системи користування цією інформацією зацікавленими відомствами і науковцями; формування методик організації статистичних спостережень, надійного механізму збору, обробки та використання статистичних даних не тільки на національному, але і на регіональному рівнях, надання методичних рекомендацій в даній сфері. Критичні оцінки щодо організації кримінально-правової статистики в країні вже давно висловлюються у багатьох публікаціях.

Кримінально-правова статистика ведеться в більшості правоохоронних органах і суді, однак кожний з них здійснює облік за власними відомчими критеріями, ставлячи показники у відповідність з відомчими завданнями і функціями запобігання злочинності, нерідко перекручуючи їх, оскільки окремі показники і статистичні дані використовуються також і для оцінки діяльності органу. При цьому оціночний критерій результативності діяльності ставиться на перше місце, що і призводить до несумісності і суттєвих протиріч

між статистичними показниками різних відомств, до відсутності достовірної, точної і загальної інформації про стан злочинності і ефективність роботи. Розосередження обліку злочинів по окремих відомствах створює умови для відомчого впливу, викривлення державної статистичної звітності шляхом маніпуляцій із цифровими показниками, створення умовного, а не фактичного покращення стану протидії злочинності в державі. (Кальман О. Г Проблеми вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинності // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика): наук.-практ. журнал. - К.: Міжвідомч. наук.-дослід. центр з пробл. бор. з орг. злочин. РНБО України. - № 16, 2007. - С. 193-202)

В Кримінально-виконавчій службі України систематично ведеться поточний облік і звітність як діяльності щодо виконання покарання в цілому, так і за окремими напрямками, зокрема враховується і аналізується рух і склад засуджених, його кількісні і якісні характеристики, стан, структура і характер злочинності і правопорушень в місцях позбавлення волі, трудова зайнятість і захворюваність засуджених тощо.

Завдання щодо обліку ув'язнених покладено на спеціальні підрозділи УВП та СІЗО по контролю за виконанням судових рішень. Позитивним є те, що має місце міжвідомчий зв'язок органів і установ, що протидіють злочинності, в сфері формування єдиної облікової системи, але і надання інформації, і користування нею забезпечують, насамперед, кримінально-процесуальну і діяльність щодо виконання вироку суду. Аналіз діяльності на предмет запобігання злочинності і окремих злочинних проявів з боку засуджених і звільнених з місць позбавлення волі, що і є фактичною оцінкою ефективності покарання, не проводиться. Мають місце окремі наукові дослідження даного аспекту, зокрема дослідження рецидиву умовно-достоково звільнених з місць позбавлення волі на базі сектору соціально-виховної та психологічної роботи УДПтСУ у Запорізькій області. (Кравчук П.П. Рецидив серед звільнених умовно-достоково: Кримінологічний етюд. - Запоріжжя: ССВПР УДДУ ПВП у Запорізькій області, 2011. - 44 с.)

Певним чином, інформаційно-аналітичне забезпечення функцій режиму в місцях позбавлення волі відбувається через доповіді міжнародних експертів, які відвідують пенітенціарні установи в Україні, за результатами таких візитів. Аналіз системи виконання покарань, в тому числі ефективності позбавлення волі, проводиться членами громадських правозахисних організацій та наукової ради при Державній пенітенціарній службі України (напр. Букалов А., Букалова О. Уголовные наказания в Украине. Статистический обзор. Москва: PRI, 2004. - 40 с.; Букалов О. Кримінальні покарання в Україні. Статистичний огляд. Донецьк: «Донецький Меморіал», 2007. - 34 с.). Практикуються щорічні доповіді про дотримання прав ув'язнених, які направляються до керівництва ДПтСУ, в котрих наведені статистичні дані про кримінально-виконавчу систему, приклади порушень прав людини, висвітлені проблеми та тенденції її розвитку, містяться висновки та рекомендації (Дотримання прав ув'язнених в Україні-2005. Доповідь «Донецького Меморіалу». - Донецьк, 2006. - 64 с.).

Проте системного характеру такого роду аналізи ДПтСУ чи іншого спеціалізованого органу чи підрозділу відсутні. Нажаль, інформаційно-аналітична діяльність правоохоронних органів України, в тому числі ДПтСУ, зведена до математичних підрахунків фактів і подій, а статистичні показники відображають рух облікових документів про виявлені і розкриті злочини з певною долею суб'єктивізму результатів (Кальман О.Г.). Слід погодитись з тим, що

існуючі адміністративні методи формування планових показників діяльності органів і установ виконання покарань не можуть вважатися конструктивними.

Отже, існуюча система статистичного збору кримінологічної інформації в місцях позбавлення волі через відомчий підхід до неї не сприяє формуванню об'єктивної і достовірної картини про стан рецидивної злочинності в державі і про результати роботи установ виконання покарань, що негативно впливає на визначення стратегії і тактики та здійснення протидії і запобігання рецидивної злочинності та вчинення нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.